

Om Alderdomsunderstøttelsen i Danmark.*)

Af

Niels Westergaard,

Direktør for Frederiksberg Forsørgelses- og Hospitalsvæsen.

Lov af 9. April 1891 indførte fra 1. Juli 1891 Alderdomsunderstøttelse til værdige trængende udenfor Fattigvæsenet. I Henhold til Bemyndigelse i Loven tillod Regeringen, at Loven først traadte i Kraft for København og Frederiksberg den 1. Januar 1892.

Ifølge den samtidig udstedte Lov om det offentlige Fattigvæsen, der i sine Hovedtræk kun er en Kodifikation af de hidtil gældende Bestemmelser, er det Offentlige pligtigt at komme enhver til Hjælp, som ikke er i Stand til at skaffe sig selv og dem, overfor hvem han har Forsørgelsespligt, det nødvendige til Livets Ophold og til Kur og Pleje i Sygdomstilfælde. Understøttelsen skal udgøre det nødvendige, og der gøres i den Henseende ingen Forskel paa værdige og uværdige.

*) Nærværende Afhandling er affattet til Brug under en Kongres i Edingborg i Juni d. A. til Forhandling om forskellige sociale Spørgsmaal. Den fremtræder væsentlig omarbejdet, men indeholder dog som Følge af sin Oprindelse endnu noget, som er overflødig for Tidsskriftets Læsere, men som jeg efter den Form, Afhandlingen havde faaet, vanskeligt kunde udelade.

Om Alderdomsunderstøttelsen i Danmark.*)

Af

Niels Westergaard,

Direktør for Frederiksberg Forsørgelses- og Hospitalsvæsen.

Lov af 9. April 1891 indførte fra 1. Juli 1891 Alderdomsunderstøttelse til værdige trængende udenfor Fattigvæsenet. I Henhold til Bemyndigelse i Loven tillod Regeringen, at Loven først traadte i Kraft for København og Frederiksberg den 1. Januar 1892.

Ifølge den samtidig udstedte Lov om det offentlige Fattigvæsen, der i sine Hovedtræk kun er en Kodifikation af de hidtil gældende Bestemmelser, er det Offentlige pligtigt at komme enhver til Hjælp, som ikke er i Stand til at skaffe sig selv og dem, overfor hvem han har Forsørgelsespligt, det nødvendige til Livets Ophold og til Kur og Pleje i Sygdomstilfælde. Understøttelsen skal udgøre det nødvendige, og der gøres i den Henseende ingen Forskel paa værdige og uværdige.

*) Nærværende Afhandling er affattet til Brug under en Kongres i Edingborg i Juni d. A. til Forhandling om forskellige sociale Spørgsmaal. Den fremtræder væsentlig omarbejdet, men indeholder dog som Følge af sin Oprindelse endnu noget, som er overflødig for Tidsskriftets Læsere, men som jeg efter den Form, Afhandlingen havde faaet, vanskeligt kunde udelade.

Den skal udenfor Sygdomstilfælde fortrinsvis bestaa i Understøttelse i Hjemmet, og kun den, der ikke egner sig til saadan Understøttelse, kan henvises til Indlæg-gelse i Forsørgelsesanstalter, som ikke bør være fælles for uværdige Personer og værdige og Børn. Enhver, der modtager Fattighjælp, er underkastet Fattigvæsenets disciplinære Myndighed og lider en Del Rettigheds-indskrænkninger. Fattighjælpen ydes af den Kommune, hvor den trængende opholder sig; Opholdskommunen faar $\frac{3}{4}$ af Understøttelsen refunderet fra den Kommune, i hvilken den trængende er forsørgelsesberettiget, til hvilken han desuden under visse Betingelser kan hjem-sendes.

De ved Alderdomsunderstøttelsesloven givne Regler er i det væsentlige følgende:

1. Understøttelsen gives til den, der har Forsør-gelsespligten (Hovedpersonen), og han disponerer over den for dem, overfor hvem han har Forsørgelsespligt. Understøttelse kan herefter gives til Manden, den ugifte Kvinde, Enken og den fraskilte Hustru. Desuden er Adgang til Understøttelse tillagt en Hustru, der er separeret fra Manden i Henseende til Bord og Seng, uagtet Manden har Forsørgelsespligten.

2. Betingelserne for at opnaa Understøttelsen referere sig til a) Alder, b) Trang, c) Værdighed, d) Tilknytning til Landet.

a. Alder. Den søgende Hovedperson skal have fyldt 60 Aar.

b. Trang. Han skal være ude af Stand til at forskaffe sig og dem, overfor hvem han har fuld For-sørgelsespligt, det fornødne til Ophold eller til Kur og Pleje i Sygdomstilfælde.

c. Værdighed. I saa Henseende udelukker Loven kun følgende fra at opnaa Understøttelse:

α. Den, der ved Dom er funden skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling uden senere at have opnaaet Æresoprejsning.

β. Den, der i Løbet af de sidste 10 Aar er funden skyldig i Løsgængereri eller Betleri.

γ. Den, der i Løbet af de sidste 10 Aar har modtaget Fattighjælp. Det er i Overensstemmelse med almindelige fattigretlige Regler, at en en Ægtefælle under Ægteskabets Bestaaen ydet Fattighjælp ogsaa betragtes som ydet den anden Ægtefælle.

δ. Den, der til Fordel for Børn eller andre har betaget sig selv Midlerne til sit Underhold, eller hvis Trang skyldes uordentligt og ødselt Levned eller paa anden Maade er selvforskyldt.

d. Tilknytning til Landet. Andrageren maa have

α. dansk Indfødsret,

β. haft fast Ophold i Landet i de sidste 10 Aar.

3. Understøttelsen skal udgøre, hvad der til enhver Tid behøves til den understøttedes og Families nødvendige Underhold eller til Kur og Pleje i Sygdomstilfælde. Den kan ydes saavel i Penge som Naturalier eller ved Anbringelse i særlig dertil bestemte Asyler eller lignende Anstalter.

4. Understøttelsen bortfalder, naar den understøttede Hovedperson begaar Handlinger, der vilde have udelukket ham fra Adgang til Understøttelsen; endvidere, hvis han indgaar Ægteskab og derved bliver trængende til yderligere Understøttelse. Iøvrigt beholder han den ham engang tilstaaede Understøttelse, saalænge hans Forhold er uforandrede.

5. Understøttelsen tilstaaes og ydes af den Kommune, i hvilken den berettigede opholder sig. Opholdskommunen faar $\frac{3}{4}$ af Understøttelsen refunderet fra den Kommune, der efter almindelige fattigretlige Regler er den understøttedes Forsørgelseskommune. Halvdelen af det Beløb, hver Kommune saaledes ialt udreder, godtgøres af Statskassen, idet der dog som Maksimum for Statens samlede aarlige Tilskud var sat for hvert af de 2 første Aar 1 Mill. Kr., derefter 2 Mill. Kr. Efter de 2 første Aar er der dog i Henhold til aarlige Bevillinger stadig tilskudt Halvdelen, selv om den oversteg 2 Mill. Kr., og dette blev, efter at Lov af 7. April 1899 havde forhøjet Beløbet til $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr., fastslaaet som Regel ved Lov af 23. Maj 1902.

Ved nævnte Lov af 23. Maj 1902 blev iøvrigt gjort følgende Forandringer i de foranførte Regler:

ad 1. Den forladte Hustru har ligeledes selvstændig Adgang til at opnaa Understøttelse.

ad 2 c. Foruden de fra α til δ nævnte Personer er den udelukket fra at faa Understøttelse, som i Løbet af de sidste 10 Aar vitterligt har ført et Levned, der i det almindelige Omdømme vækker Forargelse (bevislig Drikfældighed, Erhverv ved Utugt eller lignende).

ad 2 c γ . For en Enke, en fraskilt, frasepareret og forladt Hustru kan det Tidsrum af 10 Aar, i hvilket modtagen Fattighjælp udelukker fra Understøttelse, forkortes, naar Opholds- og Forsørgelseskommunerne derom er enige; det forudsættes dog, at Hjælpen udelukkende er ydet til Manden og kommen denne tilgode.

Hjælp ydet til Sygebehandling, derunder Medicin og Hospitalsbehandling, regnes med Hensyn til Opnaelse af Alderdomsunderstøttelse ikke som Fattighjælp.

ad 2 d β . Det Tidsrum af 10 Aar, i hvilket paa-gældende skal have haft fast Ophold her i Landet, er den kommunale Myndighed, forsaavidt angaar Personer, der er hjemvendte fra Udlandet, berettiget til at forkorte, naar Omstændighederne særlig taler derfor.

ad 3. Indtægter og Brug af det til Bolig fornødne Husrum indenfor en Værdi af tilsammen 100 Kr. aarlig lades ude af Betragtning ved Bedømmelsen af paa-gældendes Trang, forsaavidt det er tillagt ham som privat Understøttelse. Den kommunale Myndighed er derhos berettiget til, naar Forholdene tale derfor, at lade ude af Betragtning ved Bedømmelsen af Trangen Indtægter, som Andrageren maatte have gennem Livrente, Legat, Pension eller lignende, ligesom ogsaa Brug af Bolig, forsaavidt Værdien af disse Indtægter i Forbindelse med den private Understøttelse, der maatte have, tilsammen ikke overstiger 100 Kr.

I det af Regeringen udarbejdede Forslag til Lov om det offentlige Fattigvæsen, som er Grundlaget for den nugældende Lov om dette Æmne, fandtes som § 64 følgende Bestemmelse:

»Naar en her i Landet forsørgelsesberettiget Person, som ikke ved Dom er funden skyldig i en i den offent-

lige Mening vanærende Handling, efter sit fyldte 60de Aar bliver trængende til Understøttelse, betragtes den Hjælp, der af det Offentlige ydes til hans og Families nødvendige Underhold eller Kur og Pleje, ikke som Fattighjælp, forsaavidt den paagældende hidtil ikke har nydt saadan Hjælp, og han derhos enten i de sidste 10 Aar har været Medlem af en Sygekasse, hvis Love er godkendte af Indenrigsministeren, eller paa anden efter vedkommende Kommunalbestyrelses Skøn virksom Maade, saasom ved passende Indskud i en Alderdomsforsørgelseskasse eller deslige, har søgt at sikre sig mod at falde Fattigvæsenet til Byrde.«

Denne Hjælp skulde altsaa ydes efter samme Regler som anden Fattighjælp og afholdes af de kommunale Kasser. Det sidste nærede Flertallet af Folketinget, som først havde Forslaget til Behandling, Betænkkelighed ved, idet det mente, at Kommunerne ikke kunde bære Udgifterne uden et passende Tilskud fra Statskassen. I samme Rigsdagssamling forelagde Regeringen Forslag til Lov om Skat paa Øl, der indeholdt $2\frac{1}{4}$ Vægtprocent Alkohol eller mere. Af et indflydelsesrigt Mindretal i Folketinget (ved Folketingsmændene Berg og Hørup) blev der da fremsat Forslag om at benytte denne Skat samt en forhøjet Skat paa Vin og Afgiften af Brændevin med Fradrag af et Beløb, der antagelig svarede til Statskassens hidtidige Indtægt af disse Afgifter, fortrinsvis til at fundere en Anstalt for Alderdomsunderstøttelse. Denne Anstalt skulde »yde enhver ubemidlet, der havde dansk Indfødsret, en aarlig Understøttelse fra hans eller hendes 62de Aar.« »Ved ubemidlet forstaas i denne Lov Medhjælpere ved Haandværk og Industri, Fiskeri og Søfart

samt Agerbrug, Indsiddere og Husmænd uden Landbrug, Daglejere og ligestillede samt overhovedet enhver Mand eller Kvinde, der efter sin Livsstilling maa regne paa Fattigvæsenet eller Velgørenheden som rimelig Tilflugt for den Alder, i hvilken den personlige Erhvervs-
evne glipper.* Understøttelsen skulde ydes i København og Frederiksberg med 200 Kr. til en Mand, 150 Kr. til en Kvinde og 300 Kr. til et Ægtepar, som begge var over 62 Aar. I Købstæderne med henholdsvis 150, 120 og 240 Kr. og paa Landet med 120, 100 og 200 Kr. »Understøttelsen løber ikke i den Tid, i hvilken nogen er optagen i Fattigvæsenets Stiftelser eller er undergiven Straf i Fængsel eller Straffeanstalt*.) Da der indenfor Flertallet af Folketingets Medlemmer var Stemning for at gennemføre Ølskatloven mod Kompensation navnlig i Sukkertolden, men Størstedelen af dem efter Flertallets politiske Traditioner vanskelig kunde undlade samtidig med Gennemførelsen af en Skattelov, der uanset Skattens delvise Anvendelse til Nedsættelse af Sukkertolden m. m. i særlig Grad og følelig ramte de lavere Klasser og som derfor fortrinsvis burde anvendes til sociale Formaal, at give disse noget til Gengæld, blev Flertallet enigt med Regeringen om en Lov af Indhold som den, der udstedtes under 9. April 1891.

Som det af Lovens ovenrefererede Indhold vil ses,

*) Anstalten skulde tillige modtage Tegning af Livrenter indenfor en vis Størrelse for den samme Klasse Personer mod halv Præmie af den tariffmæssige. Hvad der af de til Gennemførelse af disse Formaal henlagte Indtægter, der skulde danne en særlig Fond, blev tilovers, kunde anvendes til Udvidelse af de i Loven angivne Formaal. Se iøvrigt Nationaløk. Tidsskr. 1891 p. 44 ff., hvor Lovforslaget findes aftrykt.

hviler den i Realiteten paa samme Princip som den ovennævnte § 64 i Fattiglovsudkastet. Denne er blot ændret og videre udformet. Understøttelsen er hverken i Størrelse eller Form forskellig fra den Hjælp, der efter Fattigloven ydes trængende udenfor Fattiganstalter. Det er en Fattighjælp uden Fattighjælps Virkning. Man har etableret en Alderdomsunderstøttelse for værdige trængende udenfor Fattigvæsenet ved simpelthen under visse Betingelser at fritage de understøttede for de Rettighedsindskrænkninger og Forpligtelser, som Fattigunderstøttelse ellers medfører.

Som Undskyldning for denne Ordning kan anføres, at den politiske Situation krævede en hurtig Ordning af Forholdet. Man valgte derfor en nem og tilvant Form uden at tænke over, hvad vel ogsaa først Erfaringen kunde vise, at den daarligt passede paa de Forhold, hvorunder de nye Klasser, man inddrog under offentlig Forsorg, levede. Selv om man havde haft Tid til nærmere Overvejelse, er det dog tvivlsomt, om man uden Erfaring, som man var, til at begynde med burde have gaaet anden Vej end den, der frembød sig som den forsigtigste. Ialtfald maa vi være glade over, at vi paa denne Maade kom ud over Overvejelsernes Stadium. Ikke blot har Loven selvfølgelig — hvor store Mangler den end har vist sig at have — været et stort Gode for den Samfundsklasse, den havde Sigte paa; men vi staar nu med en Erfaring, paa Grundlag af hvilken man kan have Haab om at bygge en saa god Ordning, som Forholdet tillader.

Ved Betragtning af Lovens Virkemaade frembyder sig en naturlig Sondring indenfor Kredsen af de understøttede. Da Loven traadte i Kraft, var der under

Fattigvæsenet en stor Del Personer, som først efter deres gode Aar var begyndt at oppebære Fattighjælp og som nu i Henhold til en Overgangsbestemmelse i Loven blev berettiget til Alderdomsunderstøttelse. Der vil stadig findes en Del saadanne Personer, som med Alderen maa falde det Offentlige til Byrde, og som nu, hvis de holder sig oven Vande til deres gode Aar, opnaar Alderdomsunderstøttelse. I Modsætning til disse staar de saakaldte »pauvres honteux«, Folk, som ved Arbejde, Slægtnings eller anden privat Understøttelse, Pension, Livrente o. l. piner sig igennem uden Fattighjælp, og som, om Alderdomsunderstøttelsesloven ikke var kommen, ikke vilde være falden det Offentlige til Byrde. Hvor mange af de alderdomsunderstøttede, der hører til den første eller den anden Klasse, kan naturligvis langt fra nøjagtig opgøres. Et Fingerpeg giver dog en Betragtning af dem, der understøttedes i de 2 første Aar af Lovens Virketid. I disse havde følgende Procentdel af de alderdomsunderstøttede Hovedpersoner pr. 1. Januar i Landets Hoveddele tidligere faaet Fattighjælp*):

	1892		1893	
	Mænd pCt.	Kvinder pCt.	Mænd pCt.	Kvinder pCt.
København.....	»	»	24.2	27.5
Provinskøbstæder	13.8	15.8	11.0	15.2
Frederiksberg	»	»	35.2	24.8
Øvrige Handelspladser ...	20.7	17.7	18.0	7.3
Landdistrikter	13.5	19.4	11.0	17.5
Hele Landet	13.5	18.6	13.0	18.0

Senere synker Procentdelen (i Femaaret 1897—1901 til henholdsvis 3.67 og 8.11), og Procentdelen af de ny

*) De i Afhandlingen benyttede Tal er tagne dels fra Meddelelser, offentliggjorte af Statens statistiske Bureau, dels fra Københavns og Frederiksbergs kommunale Beretninger.

tilkomne Hovedpersoner synker hurtigt og holder sig derefter konstant:

	Mænd	Kvinder		Mænd	Kvinder
	pCt.	pCt.		pCt.	pCt.
1893...	6.8	10.1	1898...	3.0	6.6
1894...	3.7	8.2	1899...	2.5	6.8
1895...	3.3	7.6	1900...	2.9	6.5
1896...	3.9	6.6	1901...	2.9	6.6
1897...	3.0	6.9			

Dette behøver dog ikke at betyde, at det forholds- mæssige Antal af dem, der høre til den førstnævnte Klasse, synker, men kan skyldes, at de, der først bliver trængende til offentlig Hjælp efter deres 60de Aar og derfor efter tidligere Regler vilde have begært Fattig- hjælp, nu faa Alderdomsunderstøttelse. Der er snarere Grund til at tro, at Antallet er stigende, idet en stor Del af dem, der tidligere fik Fattighjælp mellem 50 og 60 Aar, nu ad forskellige Veje holdes oppe, for at de kan opnaa Alderdomsunderstøttelse. I København og Frederiksberg er Procentdelen af dem, der tidligere har faaet Fattighjælp, iøvrigt stadig høj, i Femaaret 1897—1901 af samtlige understøttede Hovedpersoner:

	Mænd	Kvinder
København.....	20.33	27.46
Frederiksberg ...	16.02	20.63

og af ny tilkomne Hovedpersoner:

	Mænd	Kvinder
København.....	19.00	29.28
Frederiksberg ...	10.71	18.13

Selv om en ikke helt ringe Del af dem, der nu faar Alderdomsunderstøttelse, tidligere faldt Fattigvæsenet til Byrde, er den langt overvejende Del først ved Loven tagen under offentlig Forsørgelse, og Loven har saa- ledes bevirket en betydelig Udvidelse af det Offentliges

Forpligtelse. Det var man imidlertid forberedt paa, og den ny tilkomne Klasse skulde Loven jo navnlig komme tilgode. Nu er der det bemærkningsværdige, at Loven i Virkeligheden i noget ringere Omfang er kommen dem tilgode, men væsentligere bleven et Gode for den anden Klasse af understøttede. Dette har sin Grund i Lovens Regler om Understøttelsens Omfang.

Ifølge disse skal Understøttelsen udgøre, hvad den understøttede til enhver Tid trænger til sit og Families Underhold. Man maa altsaa opgøre, hvormeget en Person, resp. Familie behøver til sit Underhold, og supplere, hvad der mangler i Arbejdsfortjeneste, privat Understøttelse og andre Indtægter. Enhver Hjælp til en alderdomsunderstøttet maa derfor forringe hans Alderdomsunderstøttelse. Dette blev den almindelige Velgørenhed hurtig opmærksom paa, og den trak sig derfor næsten straks tilbage fra Aldersklasserne over 60 Aar. De velgørende Instituter gjorde det samme, hvor deres Statutter tillod det, og Statutter for nye Legater udelukker næsten altid dem, der er berettigede til Alderdomsunderstøttelse. Efterhaanden virker det ogsaa paa den øvrige private Godgørenhed, først selvfølgelig paa den, der hviler paa den løseste Tilknytning til Personen: Arbejdsgiveres Understøttelse til udslidte Arbejdere, Understøttelse grundet paa fjærnere Slægtskabsforhold, paa Venskabs-, Hengivenhedsforhold og tilsidst paa de allernærmeste Slægtskabsforhold. Det opdages, at Hjælpen, man yder, ikke gavner den, man vil hjælpe, men det Offentlige, og den Hjælp, de gamle paa denne Maade havde, svinder mere og mere. Og det samme gælder i følelig Grad Arbejdsfortjenesten. Der er nu mindre Grund til at beholde veltjente Ar-

bejdere med ringere Arbejdskraft i sin Tjeneste. De yngre Arbejdere behøver ikke længere at have Sky for at fortrænge de gamle. De maa tværtimod synes, at de nu, de kan faa Alderdomsunderstøttelse, bør undlade at tage Pladsen op for dem. Arbejdsvilkaarene er derfor bleven overordentlig vanskelige, navnlig for Mænd over 60 Aar. Idet det Offentlige aabnede den ny Klasse Fattige Adgang til Forsørgelse, har det altsaa i voksende Grad forøget det Omfang, i hvilket den trænger til Hjælp, og navnlig, i hvilket den trænger til offentlig Hjælp. Bortset fra, at Loven selvfølgelig, hvad der maa regnes for et betydeligt Gode, har skabt en vis Tryghed ogsaa for denne Klasse, er det noget problematisk, om den i det store og hele har haft den tilsigtede Gavn af Loven.

Anderledes med den anden Klasse af understøttede. De har nu den Fordel, naar de trænger til Hjælp efter det 60de Aar, at modtage den uden de Baand, Fattighjælpen medførte. De faar lettere end tidligere offentlig Understøttelse, idet der selvfølgelig faktisk er skabt en Præsumption om, at den, der er over 60 Aar, er trængende til Hjælp. De har langt større Chance for at opnaa privat Hjælp inden deres 60de Aar. For det første er Kommunerne, der paa Grund af Statens Tilskud til Alderdomsunderstøttelsen billigere forsørger de Fattige ved denne end under Fattigvæsenet, interesserede i at holde dem fri for Fattighjælp i de 10 Aar, Alderdomsunderstøttelsesloven kræver, og er derfor tilbøjelige til at hjælpe dem med de velgørende Midler, der staar til deres Raadighed, navnlig de saakaldte fri Fattigkasser. Velgørenheden, der for en Del blev ledig, da den trak sig tilbage fra Aldersklasserne

over 60 Aar, søgte som en ny og fra Velgørenhedens Standpunkt fortjenstfuld Opgave at holde Folk oppe mellem 50 og 60 Aar, og synes nu endogsaa for denne at tilsidesætte Hensynet til tidligere Aldersklasser, af hvilke mangen Person, som det saavel efter en social Betragtning som efter en ren individuel Sammenligning var af langt større Værdi at holde oppe, nu langt vanskeligere end tidligere kan finde den Hjælp, der hindrer ham i at synke til Bunds. Enhver, der administrerer Fattigvæsenet, ved, i hvilken Grad det bliver sjældnere og sjældnere nødvendigt at tage Personer over 50 Aar under Fattigforsørgelse. I stedse stigende Grad lykkes det Personer, der i ingen Henseende adskiller sig fra Fattigvæsenets sædvanlige Klientel, ved Støtte udefra at holde sig oppe til det 60de Aar. Aldersgrænsen for Selvhjælp er altsaa faktisk lavere end 60 Aar. Den bliver lavere og lavere mod det gode Aar, efterhaanden som de anførte Virkninger faar Tid til at gøre sig gældende. — Ved Siden heraf maa det dog ikke miskendes, at en Del Personer ved Udsigten til Alderdomsunderstøttelse efter det 60de Aar faar en Spore, der tidligere manglede, til at holde sig udenfor Fattigvæsenet. Dette har ikke blot økonomisk, men ogsaa en ikke ringe moralsk Betydning, idet de paa en Maade bliver hærdede i Selvstændighedsfølelse. Denne Indflydelse af Loven ses hyppigst i Forhold til Enker og andre enlig stillede Kvinder, der har maattet tage Fattighjælp under Børnenes Opvækst, og som det tidligere faldt meget vanskeligt at faa ud af Fattigvæsenet igen, naar de ved 50 Aars Alderen var naaet over det værste. Betydningen af dette Moment svinder dog

efterhaanden som Velgørenheden tager Aldersklasserne over 50 under Forsorg. —

Ovenstaaende Betragtninger belyser kun Sagens ene Side. Den anden Side er den demoraliserende Indflydelse, Lovens Understøttelsesmaade har saavel paa understøttede som paa paarørende. Den, der administrerer offentligt Fattigvæsen, ved, hvor tilbøjelig den, der modtager Fattighjælp, er til at opgive sig selv, idet Udsigten til at staa paa egne Ben synes ham fjern, og hans Arbejde foreløbig kun bevirker, at hans Understøttelse formindskes med Arbejdsfortjenesten; og her har man endda disciplinære Midler til at modvirke Arbejdsulysten. Den alderdomsunderstøttede har intetsomhelst Haab om nogensinde at kunne forbedre sin Tilstand ved egen Anstrængelse; der er ingen Midler til at ansøre ham; han taber derfor i Reglen meget hurtigt Evnen til selv at fortjene noget. Dette gælder naturligvis i højeste Grad dem, som tidligere faldt Fattigvæsenet til Byrde. — Ogsaa andre virksomme Selvhjælpsbestræbelser ødelægges. Ingen af de Klasser, som kan vente Alderdomsunderstøttelse, har Interesse i ved Tegning af Livrente, Kapitalopsparing o. l., at sikre sig Midler til deres Alderdom. Den betydelige Kapitalopsparing, der tidligere fandt Sted, falder efterhaanden bort. Sorgløsheden stiger, og de faa, som anvender Bestræbelser i denne Retning, vil opbruge det opsparede, inden de kan opnaa Alderdomsunderstøttelse, saa at de tidligere end ellers opgiver Selverhverv.

En betydelig Del af dem, der nu opnaar Alderdomsunderstøttelse, blev tidligere holdt oppe ved paarørendes Støtte, Slægtninge, Venner, Arbejdsgivere. Fra disse fik de det fornødne Tilskud til deres Under-

hold, som Alderdomsunderstøttelsesloven nu sikrer dem. Loven overflødiggor altsaa deres Støtte, og det bliver derfor dem og ikke de gamle, som kan høste Fordel af Loven. I de fleste Tilfælde var der intet urimeligt i, at Loven ved at hjælpe de gamle ogsaa kom deres hjælpende paarørende tilgode. Det drejer sig for det meste om smaa Hjem, for hvilke Underholdet af de gamle kan være en følelig Byrde, som der var Grund til at lette ved en saadan Lov. Men saaledes som Loven bestemmer Hjælpen, udnyttes Loven bedst, jo mere man skyder de gamle fra sig. Efterhaanden som det bliver en naturlig Sag, at gamle søger Alderdomsunderstøttelse, øver Loven derfor en uhyggelig opløsende Indflydelse paa disse Hengivenhedsforhold, desto mere demoraliserende, jo inderligere Forholdet naturligt har udviklet sig. Selv paa den ganske almindelige Velgørenhed, som havde de gamle som naturligt Objekt, vil den næppe kunne undgaa at øve en hemmende Virkning. De, som har med Lovens Udførelse at gøre, ser atter og atter, hvorledes paarørende unddrager sig deres naturlige Pligter, ja man kan være Vidne til en oprørende Abandonnering af hjælpeløse Personer, hvis naturlige Tilflugt er deres nærmestes Hjem. Saadanne Pligtbrud er vel næppe rene Følger af Loven, men at de udøves med Henblik paa Loven og lettes ved, at det Offentlige overtager Forsorgen, er givet.

For mange bliver Lovens Understøttelsesmaade en Opfordring til Svig mod det Offentlige. Atter og atter opdager man, at de søgende skjuler Indtægter enten af Arbejde eller paarørendes Støtte med det bevidste Maal at skaffe sig en højere Understøttelse. Og Lovens Udøvere er undertiden meddelagtige i denne Svig,

idet man en Gang imellem maa lukke Øjnene for at afbøde de værste Urimeligheder.

Det er naturligvis vanskeligt talmæssigt at dokumentere de ovenangivne Virkninger af Loven. Det falder dog godt i Traad med, hvad foran er fremhævet om de alderdomsunderstøttedes stadig faldende Evne til Selvforsorg og deres stadig stigende Trang, at Antallet af understøttede i hele Landet fra 1. Januar 1893 til 1. Januar 1902 kun er steget fra 43826 til 60484, medens det samlede aarlige Beløb af Understøttelser fra 1892 til 1901 er steget fra 2 $\frac{1}{2}$ til 5 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., altsaa 2 Mill. Kr. højere end man efter Stigningen i de understøttedes Antal skulde vente. Der er ganske vist i samme Tid foregaaet en Forskydning i det forholdsmæssige Antal understøttede fra de lavere til de højere Aldersklasser, som selvfølgelig maa forøge Udgiften. Denne Forskydning skyldes for en Del Tilkomsten af dem, der efter deres 5ode Aar gik ud af Fattigvæsenet ved Lovens Ikrafttræden for efter 10 Aars Forløb at opnaa Alderdomsunderstøttelse eller som paa Grund af en oppebaaren Hjælp efter deres 5ode Aar først fra en senere Alder kunde opnaa Understøttelse. Dernæst var det før Alderdomsunderstøttelseslovens Ikrafttræden særlig de højere Aldersklasser, som subsisterede ved Hjælp af privat Understøttelse og velgørende Midler, og disse Aldersklasser maatte derfor, efterhaanden som Loven virkede, i stærkere og stærkere Omfang komme under dens Raaderum. Forskydningen har med Hensyn til de understøttede Hovedpersoner været følgende fra 1. Januar 1894 til 1. Januar 1901:

	1894		1901	
	Antal	pCt.	Antal	pCt.
60—65 Aar.	4579	13.7	5541	13.1
65—70 —	8987	27.0	10509	24.7
over 70 —	19761	59.3	26443	62.2
Ialt	33327	100.0	42493	100.0

Forskydningen er saaledes saa ringe, at den kun kan motivere en mindre Del af Udgiftsforøgelsen. — Denne viser sig i en gennem hele Perioden fortsat Nedgang i de smaa, Opgang i de store Understøttelser. Antallet af understøttede med under 100 Kr. aarlig er i Løbet af Aarene 1894—1901 gaaet ned fra 62 til knap 44 ⁰/₁₀ af det samlede Antal. Antallet af understøttede med 50 Kr. er gaaet ned fra ¹/₅ til ¹/₁₀ af Helheden, medens de med 150 Kr. og derover er voksende i Antal fra ¹/₈ til ¹/₄ af Helheden. Hermed stemmer at samtlige Understøttelsers Gennemsnitsstørrelse er stadig voksende:

	Aarlig Understøttelse i Kr.	
	pr. Individ	pr. Hovedperson
1894	68.52	95.47
1895	72.59	101.16
1896	75.55	105.20
1897	78.44	109.20
1898	82.06	114.07
1899	85.10	117.61
1900	88.73	122.04
1901	93.13	127.78

Den relative Stigning har været stærkere i Købstæderne og paa Landet end i København:

	1893	1901	Stigning
	Kr.	Kr.	pCt.
København	140.25	170.38	21.5
Frederiksberg	160.94	184.01	14.3
Andre Købstæder (Handelspl.)	106.96	154.40	44.4
Landet	79.41	109.02	37.3

En vis Illustration af den Hemske, Loven er paa Selvhjælpsbestræbelser, findes i følgende Tal fra den i København værende Dansk Arbejderbanks Alderdoms- og Børneforsørgelse. I den første Afdeling kan gøres Indskud saaledes, at Beløbet med Renter og Præmier anvendes til Indkøb af en Livrente efter det gode Aar, medens Beløbet med Renter, men uden Præmier, kan hæves naarsomhelst med et Aars Varsel. I den sidste kan det indskudte Beløb med Renter og Præmier hæves til et nærmere fastsat Tidspunkt i Barnets Liv, men uden Præmier med et Aars Varsel til enhver Tid. Det Publikum, der søger disse to Afdelinger af Bankens Forsørgelseskasse, hører som Regel til de ganske ubemidlede Klasser. Tallene viser den aarlige Tilgang af Interessenter:

Alderdomsforsørgelse		Børneforsørgelse	Alderdomsforsørgelse		Børneforsørgelse
18/10—31/12			1/1 1886—31/3		
1872...	182	32	— 1887...	265	289
1873...	318	41	— 1888...	306	313
1874...	197	84	— 1889...	448	310
1875...	217	189	— 1890...	438	448
1876...	275	140	— 1891...	666	390
1877...	173	262	— 1892...	424	466
1878...	201	188	— 1893...	251	359
1879...	218	155	— 1894...	153	370
1880...	251	144	— 1895...	168	403
1881...	240	198	— 1896...	123	368
1882...	260	178	— 1897...	120	398
1883...	247	218	— 1898...	133	428
1884...	340	301	— 1899...	77	515
1885...	425	326	— 1900...	53	461

Fra det Øjeblik, Alderdomsunderstøttelsesloven træder i Kraft, synker Tilgangen til Alderdomsforsørgelsesafdelingen stærkt, medens Tilgangen tidligere gen-

nemgaaende var stigende. Samtidig viser Børneforsørgelsen en jævnt stigende Tilgang til det sidste Aar, og en Afdeling af Alderdomsforsørgelsen, som har virket siden 1898, i hvilken tillige haves Ret til at hæve Indsats med Renter og Præmier efter 10 Aars Forløb, har haft en Tilgang, der viser, at Smaakaarsfolk nok vil spare til andre Øjemed, men ikke længer udelukkende til Alderdomsforsørgelse.

Til Trods for, at Alderdomsunderstøttelsesloven selvfølgelig har været et stort Gode for de Samfundsklasser, den har Sigte paa, har den — ialfald i København og Frederiksberg — gennemgaaende ikke skabt den Tilfredshed hos de understøttede, som en saadan Lov burde have til Følge, og ikke uden Grund. Det er paavist, hvorledes Loven for en stor Del har bevirket Foringelse af deres Indtægtsmuligheder. Og det har i Længden ikke været muligt loyalt at opfylde Bestemmelsen om, at de skulde have det fornødne til deres Underhold. Man har maattet opstille meget lave Maksima for det Beløb, der skønnedes nødvendigt, og er derved kommen under Minimum af Eksistensbetingelser. Det vilde ellers have været umuligt økonomisk at overkomme Loven. Dette vil fremgaa af, hvad der nedenfor anføres om de Regler, der følges af København og Frederiksberg, de Kommuner, hvor Understøttelserne gives i rigeligst Maal. Det er derfor overordentlig faa, der ikke i deres Begæring om Alderdomsunderstøttelse har forlangt en højere Understøttelse end den, de opnaar. Som rimeligt sammenligner de Understøttelserne indbyrdes og finder sig hyppigt forfordelte. Dette giver sig Udslag i talrige og gentagne Begæring om Forhøjelse, som heller ikke kan undgaa

at demoralisere de understøttede, der synker ned i Klasse med almisesøgende. For København og Frederiksberg illustreres dette Forhold ved følgende Tal:

Aar	København			Frederiksberg		
	Antal understøttede Hovedpersoner d. 1/1	Antal Begæringer om Forhøjelse	Antal tilstaaede Begæringer om Forhøjelse	Antal understøttede Hovedpersoner d. 1/1	Antal Begæringer om Forhøjelse	Antal tilstaaede Begæringer om Forhøjelse
1893	4006	748	572	273	?	?
1894	4372	969	742	302	97	82
1895	4635	1074	896	430	102	87
1896	5018	1197	1070	466	77	69
1897	5301	1410	1261	510	99	90
1898	5568	1349	1186	546	124	107
1899	5838	1556	1374	613	129	115
1900	6036	1625	1293	642	139	116
1901	6178	2219	1859	689	122	106
1902	6593	2150	1700	724	167	154

I København og Frederiksberg blev man enig om for Understøttelser udenfor Alderdomshjem at følge Regler af nedenanførte Indhold, hvorved man forsøgte at bøde paa nogle af Lovens uheldige Bestemmelser*):

1. Fuldstændig arbejdsudygtige Personer, der ikke har nogen Indtægt, gives som Maksimum: til en Mand 20 Kr., til en Kvinde 16 Kr., til et Ægtepar 30 Kr. maanedlig. Saafremt en saadan Person stadig trænger til særlig Pleje, kan Maksimum forhøjes, i Reglen dog ikke over 25 Kr. for en enlig Person.

2. Til Personer, der endnu er i Besiddelse af nogen Arbejdskraft af Betydning, men ikke har andre Indtægtskilder, gives i Reglen som Maksimum 12 Kr. maanedlig. Man gaar i saa Henseende ud fra, at arbejdende Personer til det nødtørftige Underhold bør

*) Jfr. Rigsdagstidende 1899—1900, Till. B, Sp. 2257 ff.

have en samlet maanedlig Indtægt af c. 22 Kr. for en Mand, c. 20 Kr. for en Kvinde og c. 35 Kr. for et Ægtepar, og at altsaa deres Indtægt, hvis de ikke ved deres Arbejde kan naa saa højt op, bør suppleres ved Alderdomsunderstøttelse. ved hvis Fastsættelse der ikke tages saameget Hensyn til, hvad de faktisk tjener, som til, hvilken Fortjeneste de bør kunne skaffe sig.

3. Fast Indtægt, som ikke er Arbejdsfortjeneste, kommer til Afkortning i Alderdomsunderstøttelsen, saa at denne i Forbindelse med den faste Indtægt ikke overskrider de foreskrevne Maksima, dog med følgende Begrænsning:

a. Skyldes Indtægten egen Sparsommelighed og Forsynlighed i yngre Alder, fradrages kun Halvdelen.

b. Skyldes Indtægten Pension, offentlig eller privat Understøttelse eller Legat, fradrages kun tre Fjerdedele.

4. At den søgende ejer en Kapital paa indtil 4—500 Kr., bliver i Almindelighed uden Betydning ved Understøttelsens Fastsættelse. —

Trods disse Bestemmelser, hvis Overensstemmelse med Loven er mere end tvivlsom, har dens uheldige Virkninger ikke kunnet hindres. Et Vidnesbyrd herom er en Skrivelse fra Københavns Magistrat til Indenrigsministeriet af 2. Januar 1900*), i hvilken det bl. a. hedder:

»Bestemmelsen om, at Understøttelsen bør udgøre, hvad der til enhver Tid behøves, er Lovens Akilleshæl og bør for enhver Pris fjernes. Det er den, der med Nødvendighed medfører, at Understøttelsen, selv om den ydes med et noget højere Beløb end Fattighjælp, dog særdeles ofte ganske faar Karakteren af en saadan, idet det er umuligt paa Forhaand endog blot for nogle faa Aar at skønne, hvad der vil behøves for paagældende paa en saadan Maade, at han virkelig kan nøjes dermed, og derfor udkræves, at der ved mangfoldige Lejligheder maa gives Ekstrahjælp, Tillægshjælp, Huslejhjælp o. s. v., alt efter en hver Gang foretagen omhyggelig Undersøgelse«.

*) Se Rigsdagstidende 1899—1900, Till. B, Sp. 2271 ff.

»Det er fremdeles denne Bestemmelse, der medvirker til at hemme Selvhjælpslysten. Og i Forbindelse hermed bør nævnes, at den tillige bidrager til at løsne Baandene mellem Forældre og Børn og andre nære Slægtninge samt mellem Herskab og forhenværende Tyende, Arbejdsgivere og Arbejdere og almindelige Velgørere og trængende ...«

»Men den sørgeligste Følge af Bestemmelsen er dog maaske den, at det, som den vel i første Række har tilsigtet, nemlig at skabe ialtfald en relativ Glæde og Tilfredshed hos den understøttede, det har den i mangfoldige Tilfælde ikke naaet, ikke fordi den Hjælp, der ydes, i og for sig er for ringe, men fordi den skal fastsættes skønsomt til det, der behøves. Dette medfører nemlig — ikke just straks, naar den tilstaas, men efter kortere eller længere Tids Forløb, og navnlig, naar gode Venner har beklaget og undret sig over, at den ikke er større, — at den vedkommende aldrig kan føle sig tryk overfor Spørgsmaalet om Korrektheden af Hjælpens Størrelse ...«

»Og hermed følger endelig ikke blot et stærkt stigende Arbejde, men ogsaa en forringet Glæde ved dette for Administrationen, for hvem disse stadig tilbagevendende Begæring om Forhøjelse og om Ekstrahjælp undertiden endog flere Gange om Aaret fra den samme Person, til sine Tider, ialtfald her i Byen, ere nærved at gøre Arbejdet uoverkommeligt, da en Del af det i Følge dets Natur ikke ret vel kan fordeles paa mange Hænder.«

»At disse Ulæmper kunne fjærnes eller ialtfald stærkt begrænses ved faste Takster, er allerede fra mange Sider gjort gældende og trænger næppe til nærmere Paavisning.«

Efter at et Udvalg af Folketinget under 9. April 1900 havde afgivet en Beretning*) om en foreslaaet Forandring i Alderdomsunderstøttelsesloven, som bl. a. indeholdt foran nævnte Skrivelse fra Københavns Magistrat og det Forslag om Ændring i Loven i Retning af faste Takster, som nedenfor omtales, sendte Inden-

*) Se Rigsdagstidende 1899—1900, Till. B, Sp. 2249 ff.

rigsministeriet denne til Landets Amtmænd og Kommunalbestyrelser med Anmodning om Udtalelse om Lovens Virkninger og de fremsatte Forslag. De indkomne Udtalelser findes ordnede i Rigsdagstid. 19⁰⁰/01, Sp. 1621 ff. Fra det overvejende Flertal er der fremsat Ønsket om at blive staaende ved det Princip, der ligger til Grund for den nuværende Lov. Det miskendes ikke, at Loven har de Virkninger, som Magistraten fremhæver. En enkelt fremhæver saaledes, at Røgterklassen tidligere for en væsentlig Del rekrutteredes fra Aldersklasserne paa 70 og deromkring, og at det vistnok var med Rette, at det straks efter Lovens Emanation sagdes, »at Røgterne var som blæste væk«. Men dels menes disse Virkninger ikke at have vist sig i saa udpræget Grad, og ialtfald Kommunalbestyrelserne gennem Udøvelsen af det frie Skøn at have været i Stand til at hæmme dem, dels menes de faste Takster at ville forøge Udgiften ved Loven uden at skabe den tilsvarende Glæde hos de understøttede, af hvilke vel nogle vilde faa for meget, men mange for lidt, saa at de vilde drive de mest trængende over til Fattigvæsenet. Det er muligt, at paa Landet og i de mindre Byer, hvor Kommunens Befolkning udgør saa at sige én Bekendtskabskreds og de enkelte Alderdomsunderstøttelses Indflydelse paa Kommuneskattens Størrelse er mere umiddelbar, de uheldige Virkninger af Loven langsommere gør sig gældende og sjælden endnu er kendbare ved Betragtning af de faa Understøttelser, der ydes i hver Kommune. Men at de findes overalt og at man er opmærksom paa dem, viser Udtalelser ikke blot fra store Byer som Aarhus, men ogsaa fra mindre Byer og Sogneraadskredse, som samstemmer

med Københavns Magistrat. Naar fra 1893 til 1901 Understøttelserne er stegne i Købstæderne med 44 ⁰/₁₀ og paa Landet med 37 ⁰/₁₀, kan dette ganske vist skyldes, at man fra Begyndelsen af har udmaalt dem for knapt. Men naar man betænker, at det paa Landet og i Købstæderne var en særdeles ringe Part af de alderdoms-understøttede, der før Lovens Ikrafttræden fik Fattighjælp, og at alle de øvrige altsaa før den Tid holdt Livet oppe uden offentlig Hjælp, er det ikke urimeligt at antage, at der ikke er begaaet nogen Uret med de smaa Understøttelser, som fastsattes i den første Tid efter Lovens Ikrafttræden, idet man her bedre end i Hovedstaden har kendt hver understøttets andre Indtægtskilder. Og naar man da til Trods for, at man stadig kan holde vaagent Øje med deres Indtægter, dog har maattet forøge Understøttelserne saa betydeligt, maa det være en Følge af, at deres Indtægtskilder flyder mindre sparsomt end da Loven traadte i Kraft. — Der er ingen Grund til Frygt for, at de faste Takster enten maa være saa høje, at Udgiften bliver uoverkommelig eller vil udelukke en stor Del af de understøttede og tvinge dem til Fattigvæsenet. Det var jo kun en ringe Del af de understøttede, der tidligere maatte gaa til Fattigvæsenet; og en stor Del af disse nøjedes med en ringe Fattighjælp. Det vil ikke være overvældende mange, der vilde blive tvungne til Fattigvæsenet ved overkommelige Takster. Man maa vel være forberedt paa, at Overgangen til faste Understøttelser vil være haard for en Mængde af de understøttede. Men naar først de heromhandlede Aldersklasser har generhvervet deres tidligere Indtægtskilder, vil deres Tilværelses Basis blive anderledes sikker, og

deres Selvstændighed, der jo nu er ganske prisgivet, faa et fast Grundlag. At blive ved den nuværende Lovs Princip, der uden at tilfredsstille fører til stadig voksende Udgifter, for hvilke ingen Grænse endnu kan ses, synes umuligt.

Med den foran citerede Skrivelse til Indenrigsministeriet sendte Magistraten et af Borgmesteren for den paagældende Afdeling H. A. Jacobi udarbejdet Forslag til Ændring i den gældende Lov. I dette forandredes Trangsbetingsen derhen, at Ansøgeren skulde mangle det, der i Loven anses for det fornødne til Underhold eller Kur og Pleje i Sygdomstilfælde. Som det fornødne til Underhold skulde anses følgende aarlige Indtægter for en enlig Person eller Hovedpersonen i en Familie:

i København og Frederiksberg	360 Kr.
i Købstæderne	300 —
paa Landet	240 —

for Hustruen henholdsvis 120, 100 og 60 Kr., for det første uforsørgede Barn det samme som for Hustruen og for hvert yderligere uforsørget Barn det halve heraf. Angaaende Understøttelsens Omfang hedder det derefter:

A. Den, hvis beregnede Indtægt udgør de ovenfor nævnte Beløb eller mere, kan der, forsaavidt der skønnes at være Trang dertil, som Alderdomsunderstøttelse tilstaaas Hospitalshjælp og efter Omstændighederne Sygehjælp i Hjemmet, men ikke nogen anden Understøttelse.

B. Udgør den beregnede Indtægt mindre end de ovennævnte Beløb, tilstaaas der, saafremt Forholdet ikke falder ind under C., en fast aarlig Understøttelse efter følgende Regler:

a. For en enlig Person eller Hovedpersonen i en Familie, eftersom han bor i København og Frederiksberg, i Købstæderne eller paa Landet:

i Aldersklasserne	60—64 Aar....	60, 50 eller 40 Kr.
—	65—69 —	120, 100 — 80 —
—	70—74 —	180, 150 — 120 —
—	75—79 —	240, 200 — 160 —
—	80 og derover .	300, 250 — 200 —

Skønnes paagældende eller, hvor det er en gift Mand, hans Hustru at være fuldstændig ude af Stand til at erhverve noget, kan den bevilgende Myndighed tillade, at han betragtes som hørende til den nærmest højere Aldersklasse.

For Hustruer tillægges der 40 % og for hvert uforsørget Barn 20 %. Dog gives intet saadant Tillæg til den, der har indgaaet Ægteskab i de sidste 5 Aar før Begæringens Fremsættelse, og han behandles i det hele som en enlig Person.

De nævnte med Alderen forhøjede Takster bliver ikkun at anvende, forsaavidt den samlede aarlige Indtægt ikke derved kommer til at overstige de ovennævnte som fornødne til Underhold ansete Beløb med Tillæg af Taksten for den laveste Aldersklasse (indbefattet Tillæg for Hustru og Børn), hvilket altsaa er Maksimum for den Aarsindtægt, der kan naas ved Hjælp af Alderdomsunderstøttelse.

b. Naar paagældende paa Grund af Svækkelse eller kronisk Sygdom trænger til særlig Pleje og Tilsyn, som han ikke selv kan forskaaffe sig, anbringes han paa Begæring i et dertil bestemt Asyl eller Alderdomshjem eller i privat Pleje; kan han selv skaffe sig den fornødne Pleje, kan der efter Omstændighederne tilstaas den for en højere eller endog den højeste Aldersklasse fastsatte Understøttelse, selv om han hører til en lavere Aldersklasse. Er hans Tilstand en saadan, at det er uforsvarligt at lade ham selv administrere Understøttelsen, bliver han at anbringe i Alderdomshjem eller Sygehus. Iøvrigt kan han paa Begæring anbringes i Alderdomshjem, forsaavidt der dertil findes særlig Anledning. Den, der saaledes tages under fuldstændig Forsorg, afgiver sine Indtægter og Kapital til Dækning af Udgifterne, med mindre han har Hustru eller uforsørgede Børn, i hvilket Tilfælde endvidere den Understøttelse, han i Indlæggelsesøjeblikket havde eller havde Krav paa, kan tillægges dem helt eller delvis.

c. Med den faste Pengehjælp følger, forsaavidt

paagældende ikke er i Sygekasse, henholdsvis Begravelseskasse eller lignende, Ret til Sygehjælp i Hjemmet og paa Hospital samt Begravelseshjælp.

C. Er det efter det foreliggende ikke muligt straks ved Begæringens Indgivelse at beregne Indtægtens Størrelse med tilstrækkelig Paalidelighed eller skønnes der at være Udsigt til eller dog Mulighed for, at den senere vil stige væsentlig, kan der tilstaaes en midlertidig Understøttelse, dog ikke for mere end højst et halvt Aar ad Gangen, saalænge indtil det bliver muligt at bestemme Indtægten paa varig Maade.

Efter Antallet af de alderdomsunderstøttede i hver af de ovennævnte Aldersklasser den 1. Januar 1897 har Statens statistiske Bureau beregnet Udgiften efter det fremsatte Forslag for 1 Aar til 5,555,254 Kr., medens den i 1897 var 4,189,448 Kr. Det er dog muligt, at Antallet af understøttede med den i Forslaget fastsatte Trangsgrense vilde blive større end nu; men paa den anden Side er der ved Beregningen ikke taget Hensyn til de Indtægter, de understøttede maatte have udenfor Alderdomsunderstøttelsen, og som vilde formindske denne. Desuden vilde, som Bureauet fremhæver, den Tendens til Stigning af Beløbene, som hidtil uafbrudt gør sig gældende, op-høre, naar Understøttelsesbeløbene bliver faste.

Det er en stor Fordel ved Forslaget, at det giver den understøttede en i Forhold til hans øvrige Indtægt fast beregnelig Hjælp, som derfor har en hel anden Karakter end Fattighjælp. Tager man f. Eks. en enlig Person i København, vil han, naar hans øvrige Indtægt

Aldersklassen	er under	opnaa den normerede Hjælp af
60—64	360 Kr.	60 Kr.
65—69	300 —	120 —
70—74	240 —	180 —
75—79	180 —	240 —
over 80	120 —	300 —

For hvert Beløb af indtil 60 Kr., hvormed hans Indtægt er over Grænsen, formindskes Understøttelsen med 60 Kr. Hvor hans øvrige Indtægts Størrelse er dokumenterlig, eller det er givet, at den er under den for Aldersklassen gældende Grænse, vil Understøttelsen kunne fastsættes, uden at dens Rigtighed kan være Genstand for Tvivl. Hvor det drejer sig om Arbejdsindtægt, vil det imidlertid meget sjælden være muligt at fastsætte dens Størrelse uden efter et løst Skøn, og det samme gælder som oftest Indtægter hidrørende fra privat Understøttelse; og det vil i særdeles mange Tilfælde være tvivlsomt, om Indtægten er over eller under Grænsen. Hovedpunktet i Afgørelsen, Fastsættelse af Indtægten, vil altsaa i Almindelighed kun kunne træffes rent skønsmæssig. Man staar altsaa for en Del overfor de samme Indvendinger, som rejses mod den nuværende Lov. Disse vil overhovedet næppe kunne undgaas, naar Understøttelsens Størrelse skal bestemmes i Forhold til den Indtægt, man ønsker Andrageren i det hele skal opnaa ved Hjælp af Understøttelsen, hvad enten Størrelsen af denne Indtægt fastsættes ved en skønsmæssig Afgørelse af, hvad Andrageren behøver til sit Underhold, eller man fikserer den fornødne Indtægt i Loven. Man kan indskrænke den skønsmæssige Afgørelse, men ikke komme bort fra den som hovedbestemmende for Understøttelsen.

Det vil næppe heller kunne undgaas at komme ind paa lignende Forandringer af den fastsatte Understøttelse som hidtil udenfor Oprykningstiderne. Hvor Understøttelsen er sat under den normerede paa Grund af højere Indtægt, synes Nyansættelse vanskelig at kunne afvises, naar denne Indtægt forringes saa meget, at højere Understøttelse efter Normen tilkommer ham. Det vil være hyppigt med Arbejdsindtægt. Og Understøttelser, der er fastsatte efter Bestemmelsen i C, som sikkert vil blive stærkt benyttet, kan underkastes stadige Forandringer. Ligeledes maa en Afgørelse af det Spørgsmaal, som omhandles under B. a, 2det Stykke, kunne paakaldes naarsomhelst, den angivne Forudsætning menes at være indtraadt.

Det er vel en stor Fordel ved Forslaget, at det ikke, som den nuværende Lov, helt overflødiggør Selvhjælps- og andres Bestræbelser for at forbedre den understøttedes Kaar, men tværtimod forudsætter saadanne; men Bestræbelserne bliver dog overflødige, hvis de fortsættes udover den angivne Grænse for hver Aldersklasse, og ogsaa dette Forslag vilde derfor virke hæmmende paa Arbejdslysten, Selvforsorgen og Godgørenheden, stærkere for hvert Alderstrin. Dette kunde kun undgaas, hvis Trangsgrænsen kunde bortkastes eller væsentlig forhøjes. Men det kan netop ikke ske, da den er bestemmende for Forslagets økonomiske Gennemførlighed, idet efter Forslaget enhver alderstegen er interesseret i at opnaa Understøttelse og at opnaa den saa stor og saa tidlig som muligt.

Det fremgaar af det foregaaende, at for at opnaa

en relativ god Ordning bør saavidt mulig følgende tre Fordringer opfyldes:

1. Den understøttedes Selvopholdelsesenergi vedligeholdes, om muligt anspores.

2. Interessen for at sikre sin Alderdom ved Tegning af Livrente, Kapitalopsparing o. l. maa ikke svækkes.

3. Andres Lyst til at hjælpe den alderstegne maa bevares.

Bortset fra et rent Præmieringssystem, vilde disse Fordringer opfyldes i fuldest Maal, i jo mindre Grad den understøttedes egen og andres Bestræbelser for at forbedre hans Stilling formindskede Understøttelsen, og jo større Fordel for den senere Alder han kunde have af saa sent og i tidligere Alder saa lidt som muligt at lægge Beslag paa det Offentliges Bistand. Man kunde naa her henimod, naar Understøttelsens Størrelse afhang ikke — eller ialtfald ikke alene — af den understøttedes Alder til enhver Tid, men af den Alder, i hvilken han begyndte at modtage Understøttelsen, og han ved at nøjes med en lavere Understøttelse end den for Alderen normerede kunde opnaa en forholdsvis højere Understøttelse fra et senere Alderstrin. Jo større Stigning i Understøttelsen man havde fra Aar til Aar, desto bedre Virkning vilde Systemet have. Stigningen kunde standse ved den Alder, hvor enhver rimelig Erhvervsevne for den heromhandlede Klasse af Mennesker, bortset fra usædvanlige Tilfælde, er udelukket, og udover hvilken andre vilde undlade at holde nogen oppe til Opnaaelse af højere Understøttelse. Hvor meget der skal ydes og hvor stor Stigningen skal være, maa afhænge udelukkende af, hvad det Offent-

lige har Raad til at ofre paa denne Sag, idet det ikke er tænkeligt, at man derefter kunde komme over de Beløb, man bortset fra Hensynet til det økonomisk overkommelige kunde ønske at tillægge de gamle. Det er rimeligt, at man selv med den nuværende Udgift kunde komme en Del højere op, jfr. de økonomiske Virkninger af det Jacobiske Forslag, men jeg tror ialtfald ikke, man vilde komme over den nuværende Udgift, naar man f. Eks. for en enlig Person i København lod Understøttelsen fra det 6de Aar løbe med 60 Kr. aarlig og tillagde 12 Kr. aarlig for hvert Aar, Understøttelsens Begyndelse udsattes til det 75 Aar, fra hvilket Aar den da vilde løbe med 240 Kr. For en gift Kvinde skulde Understøttelsen beregnes efter hendes egen Alder, men saalænge Ægteskabet bestod, tillagdes hende kun f. Eks. 50 %. Da Understøttelsen maatte være den samme for alle, der overhovedet kom i Betragtning, uden Hensyn til de individuelle Forhold, vilde det være mest stemmende hermed ikke at forhøje Understøttelsen af Hensyn til uforsørgede Børn. Det vilde ialtfald være praktisk, om Understøttelsen i saadanne Tilfælde normeredes som en Særunderstøttelse for Børnene, der kunde oppebæres, uden at Paagældende behøvede at lade den almindelige Understøttelse begynde at løbe for ham selv eller Hustruen. *)

*) I et foreløbigt Forslag til Regler for Ydelse af Alderdomsunderstøttelse, som Folketingsmand K. Kristiansen fremsatte i Samlingen 1899—1900, er med faste Takster af lignende Art som i det Jacobiske Forslag og iøvrigt med Bibeholdelse af Hovedprinciperne i den nugældende Lov forenet en Ordning, hvorefter den berettigede kunde forøge sin Understøttelse med et Beløb for hvert Aar, han ventede med at begære den, Tanken om at

Med en Ordning, som her foreslaaet, vil en Trangsgrense faa en forholdsvis ringe Betydning for Alderen under 75 Aar, idet den berettigede, saalænge han kan skaffe sig det fornødne til Livets Ophold, oftest vil føle sig interesseret i at vente med at begære Understøttelsen. For Alderen over 75 Aar vil den ingen synderlig Afbræk gøre i Systemet, naar den paa enhver Maade undgaar at bidrage til Indskrænkning af andres Forsorg, idet de Personer, man tilsigter at gavne ved en Alderdomsunderstøttelseslov ikke — uden for sjældne Tilfælde — ved egen Arbejdskraft eller Forsynlighed kan have sikret sig mere end en Del af, hvad der kræves til deres Underhold efter deres 75de Aar. Man kunde derfor i det hele gøre Opnaaelse af Understøttelsen betinget af, at den søgende ikke uden andres Hjælp kunde skaffe sig og sine det fornødne til Ophold, smlgn. det Berg-Hørupske Forslag, og ønskede man en fast Grænse, kunde et Beløb fastslåas enten i Loven eller maaske bedre for en Aarrække ad Gangen af Centraladministrationen, forskelligt efter Forholdene paa hvert Sted i Riget. Da Trangsgrensen ikke længere havde nogen Betydning for Bestemmelsen af Understøttelsens Størrelse og paa Grund af Interessen i at udskyde Begyndelsestidspunktet for Understøttelsen kun vilde spille nogen praktisk Rolle for de højere Aldersklasser, kunde man uden økonomiske Betænke-

lade Understøttelsen stige med Alderen ved Begæringen har tidligere været offentlig udtalt ved Købstadsforeningens Møde i 1899 (se Beretningen p. 96) af afd. Veksellerer Bing i Overensstemmelse med en Idé, udkastet af Inspektøren ved Frederiksberg Alderdomsunderstøttelse, L. S. P. Smidt.

ligheder gaa en Del højere end til Eksistensbetingelsernes Minimum og fastsætte den mere i Overensstemmelse med disse Samfundsklassers Levefod (sc. i Henseende til det nødvendige: Hus, Føde, Lys og Varme, Klæder og Kur og Pleje i Sygdomstilfælde), ligesom Udelukkelse fra Understøttelse maatte være betinget af, at det var positivt konstaterligt, at den søgende var over Trangsgænsen.

Ved den foreslaaede Ordning er det Princip fuldstændig forladt, som ligger til Grund for den nugældende Lov og senere Forslag til dens Forbedring, at bestemme Understøttelsens Størrelse i Forhold til, hvad der antages for det fornødne til de understøttedes Underhold. Det er forsaavidt en Tilbagegang til det Princip, der laa til Grund for det Berg-Hørupske Forslag om Tillæggelse af et fast Beløb uden Hensyn til, om det var for meget eller for lidt til vedkommendes nødtørftige Underhold. Dette vil medføre en Udskillelse af en Del af dem, der nu kan opnaa Understøttelsen, ikke forsaavidt angaar den aller største Part af de alderdomsunderstøttede, dem som ogsaa før Alderdomsunderstøttelsesloven holdt sig oppe uden Fattighjælp, derimod forsaavidt angaar dem, der tidligere fik Fattighjælp efter deres 60de Aar. Der er vel ingen Tvivl om, at en Del af disse kunde nøjes med Alderdomsunderstøttelsen efter den nye Ordning, navnlig de, der først begyndte at faa Fattighjælp i en senere Alder, særlig da Velgørenheden sikkert vilde kaste sig over den Opgave at supplere Alderdomsunderstøttelsen. Men en Del af dem vilde kræve yderligere Tilskud og derfor gaa over til at forsørges af det almindelige Fattigvæsen. Der er

intet betænkeligt herved. Allerede nu vilde disse Mennesker føle sig bedst stillede, naar Hjælpen, som ved det almindelige Fattigvæsen, stadig kunde afpasses efter deres Behov. Bortset fra dem, hvis ulykkelige Stilling skyldes Invaliditet eller Sygdom fra deres yngre Dage, og som der uden Hensyn til Reglerne for Alderdomsunderstøttelse kunde være Tale om at stille særligt i Forhold til Fattigvæsenet (Fattighjælp uden Fattighjælps Virkning), staar de gennemgaaende, fortrinsvis i moralsk eller intellektuel Henseende, lavere end Hovedmassen af de alderdomsunderstøttede, saa at der er Grund for en forskellig Behandling. Selv om man gav dem Hjælp under en anden Form, var det jo ikke udelukket, at under visse Betingelser den Hjælp, det blev nødvendigt at yde, ikke fik Fattighjælps Virkning, jfr. den i Begyndelsen nævnte § 64 i Fattiglovsudkastet.

Den her forudsatte Alderdomsunderstøttelse maatte altid ydes i Penge, og Størrelsen være uafhængig af Sygdom eller andre Trangsforandringer. Til lægshjælp i Form af Sygehjælp, Ophold i Hospital eller Forsørgelsesanstalter maatte være udelukket. Hvad Forsorg i Sygdomstilfælde angaar, hører det naturligt ind under Selvhjælpsbestrebelseerne at afholde disse Udgifter, og med den Udvikling, Sygeforsikringen har her i Landet, er det ingen Urimelighed. Stat og Kommune giver efter de dette Forhold regulerende Love saa store Tilskud til ubemidlede Sygeforsikring, at Forsikringspræmien er meget lav, og den Tid, i hvilken Forsikringen virker, meget lang; og efterat denne Tid er udløben, gives der yderligere Interessenterne Ret til Hjælp af det Offentlige indenfor

samme Omfang, i hvilket de har nydt godt af Forsikringen, uden at Hjælpen har Fattighjælps Virkning (Fattiglovens § 63, som dog i høj Grad trænger til en Revision). De, der paa Grund af kronisk Sygdom eller Svaghedstilstand ikke har kunnet optages i Sygekasserne, vil sjælden kunne nøjes med den her forudsatte Alderdomsunderstøttelse, jfr. foran, og det vil ikke være hyppigt, at en Person over 60 Aar overlever det Tidspunkt, da han paa Grund af vedvarende Sygdom ikke længere kan faa Hjælp efter de Sygekassehjælpen og dens Fortsættelse regulerende Bestemmelser. Under alle Omstændigheder bør disse Forhold ordnes efter andre Hensyn end dem, der er raadende for Alderdomsunderstøttelse, idet der ikke for dem, der paa Grund af Sygdom trænger til Hjælp, er Anledning til Sondring efter Alder.*)

Forsørgelsesanstalter, særlig for alderdomsunderstøttede (Alderdomshjem) er ikke uden Betænkelighed, bl. a. fordi de, som Erfaringen har vist, bidrager til at udrydde Følelsen af den naturlige Pligt til Forsorg for gamle paarørende. Der er selvfølgelig altid Tilfælde, i hvilke et Samfund, der er fremskreden i human Udvikling, anser det for nødvendigt at tage et gammelt Menneske under fuldstændig Forsorg. Men den samme Nødvendighed vil fremtræde overfor Personer, hvis Svagelighed ikke skyldes Alderdom, og det forudsatte Samfund vil aldrig ordne denne Forsorg efter Fattigvæsensprinciper, o: indskrænke den til det

*) I Købstadsforeningens Møde iaar er der forhandlet om, hvorledes der i uforskyldte Sygdomstilfælde kan ydes dem, der ikke har kunnet optages i statsanerkendte Sygekasser, Hjælp, uden at den har Fattighjælps Virkning.

nødtørftigste. Hvad enten denne Opgave tages op af Velgørenheden eller den paahviler det Offentlige, vil den blive ordnet som en Kærlighedsgærning, for hvilken der ikke sondres efter Alder eller efter Betingelser for Alderspensionering. Efter den gældende Fattiglov maa uværdige Personer ikke anbringes i Forsørgelsesanstalter for værdige gamle eller svagelige. Ifølge Alderdomsunderstøttelsesloven maa man ikke anbringe alderdomsunderstøttede paa disse Anstalter, men maa indrette særlige Anstalter for dem. I Frederiksberg Kommune ligger disse 2 Anstalter i samme Hus, kun adskilte ved en Dør. I begge Anstalter behandles de gamle og svagelige Mennesker ganske ens, idet deres Vilkaar og Fornødenheder er ganske de samme. Den eneste Forskel, der er, er at de alderdomsunderstøttede se ned paa de fattigunderstøttede, ikke paa Grund af Forskel i Menneskeværd, men paa Grund af en af Loven støttet Fordom.

I den nugældende Lov fordres som Betingelse for Adgang til Understøttelse ingen Selvhjælpsbestræbelser udover, at Andrageren skal have holdt sig fri af Fattigvæsenet i de sidste 10 Aar. Denne Betingelse har Loven af 1902 svækket ved at anordne, at Sygehjælp i denne Retning ikke har Fattighjælps Virkning. Det er i høj Grad betænkeligt ved en Lov, som i sin Virkemaade er ganske ødelæggende for Selvhjælpen, yderligere at indskrænke de Fordringer, der i denne Henseende stilles, og dobbelt betænkeligt, naar man derved modvirker en Selvhjælpsbevægelse, der er i kraftig Udvikling, For-

sikring mod Sygdom. Naar man derimod ordner Alderdomsunderstøttelsen saaledes, at den i sin Virksomhed forudsætter og derved fremelsker Selvhjælpsbestræbelserne, har man ingen Brug for den Art Betingelser, saaledes ikke efter den Ordning, jeg foran har anbefalet. Det er selv efter denne en Selvfølge, at Fattighjælp efter det 60de Aar udelukker fra Understøttelsen, da ellers den paagældende ved foreløbig at tage Fattighjælp, kunde udskyde Tidspunktet for Alderdomsunderstøttelsens Begyndelse og derved forøge den ved Hjælp af Fattigunderstøttelsen. Derimod ser jeg ingen Betænkelighed ved at lade en Person, der indtil sit 60de Aar modtog Fattighjælp, gaa over til Alderdomsunderstøttelsen, hvis han kan nøjes med den for denne Aldersklasse bestemte Understøttelse. Man vilde derved komme bort fra den unaturlige Ordning, at Velgørenheden overtager Fattigvæsenets Ægtskæmmelse for Aldersklasserne 50—60 Aar. For en enkelt vilde det ogsaa være en Energivækker, om det end vilde være uden Betydning for den langt overvejende Del, der ikke vilde kunne nøjes med en saa ringe Understøttelse.

De øvrige Bestemmelser i Alderdomsunderstøttelsesloven indeholder i det hele og store en efter min Mening uforkastelig Ordning. De ved Lov af 23. Maj 1902 indførte skærpede Værdighedsbetingelser er dog noget betænkelige, idet de forudsætter en Vurdering af ustraffelige Personers borgerlige Vandel, der ikke behøver at hvile paa officielt konstaterede Kendsgerninger. Det er ogsaa tvivlsomt, om man burde understøtte Ægtefæller hver for sig som selv-

stændige Personer, fordi de opløste deres Ægteskab ved Skilsmisse, Separation eller faktisk Ophævelse af Samlivet. Det kunde fremskynde Opløsning af et Ægteskab, som stod paa svage Fødder, og det er ikke rimeligt, at private Mellemværender forøger en Udgift for det Offentlige af den heromhandlede Art. De burde ialtfald ikke tilsammen have større Understøttelse end, om de var forbleven sammen. Dog burde dette ikke gælde, naar de i en længere Aarrække, før de begærer Understøttelse, har levet hver for sig.

Den Maade, paa hvilken Loven ordner Understøttelsens Tilstaaelse og Uddeling, er billig og simpel. Det er den lokale kommunale Styrelse, der afgør saavel Betingelserne for Understøttelsen, som dennes Størrelse, og besørger Udbetalingen. Administrationen af Loven har i de fleste Kommuner været et ringe Plus til det øvrige kommunale Arbejde, der besørges efter Selvstyrelsesprinciper, og den har derfor ikke kostet synderligt samtidigt med, at man har Garanti for, at Uddelingen er baseret paa det nøjeste Kendskab til den understøttede. En Mangel har det været, at Lovens Udførelsesmaade ved de vide Grænser for Skøn, som den indeholder, har været noget forskellig i de forskellige Kommuner, en Ulighed, der saagodt-som vilde hæves efter den foran foreslaaede Ordning. For at kunne overlade en saadan Lovs Udførelse til den mindste kommunale Enhed, maa man være sikker paa at have et dygtigt kommunalt Selvstyre. Hvor dette mangler eller den kommunale Enhed er stor, maa Loven administreres embedsmæssigt, og det

bliver da et stort og dyrt og langtfra fint mærkende Apparat.*)

Der har siden Lovens Udgivelse næsten hvert Aar været fremsat Forslag til dens Forbedring. Lov af 23. Maj 1902 har været uden væsentlig Betydning til Afhjælpning af dens Mangler, og der er nu ved Lov af 27. Marts 1903 nedsat en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om Invaliditets- og Alderdomsforsikring, hvis Opgave tillige maa omfatte en Revision af den gældende Alderdomsunderstøttelseslov.

*) Jeg skal ikke lade uomtalt, at der efter den foreslaede Ordning ingen Grund er til at lade Opholdskommunen bære $\frac{1}{4}$ af den Del af Understøttelsen, som ikke betales af Staten.